

Domsagohistorik

Lindesbergs tingsrätt

Text Elsa Trolle Önerfors

Tings- och rådhusinventeringen 1996 - 2007

Eva Löfgren
Ylva Blank
Henrik Borg
Elsa Trolle-Önerfors
Johanna Roos

Göta Hovrätt – Örebro län – Lindesbergs tingsrätt

1680 bildade Örebro, Glanshammar, Fellingsbro, Linde, Ljusnarsberg, Nora och Grythytte härader en gemensam domsaga. Denna bestod fram till 1772 då den delades i två nya jursidktioner. Dels Örebro, Glanshammars och Fellingsbros domsaga (sedermera Östernärkes domsaga, se Örebro tingsrätt), dels Lindes,¹ Ljusnarsbergs,² Nora³ och Grythytte⁴ domsaga. Även den sistnämnda domsagan delades vilket skedde 1855, och de nya jursidktionerna Lindes domsaga och Nora domsaga bildades.⁵

Lindes domsaga bestod av tre tingslag: Linde och Ramsberg, Nya Kopparberg samt Fellingsbro. Lindesberg var tingsställe för Linde och Ramsbergs härad. Tingshuset i Lindesberg förstördes i en omfattande stadsbrand 1869, men återuppfördes.⁶ 1894-1895 uppfördes ett nytt tingshus i de centrala delarna av Lindesberg. Huset låg mittemot kyrkan och bredvid stadshotellet.

Nya Kopparbergs härad hade tingsplats i Kopparberg fram till 1898. Den äldsta tingshusbyggnaden låg vid Malmtorget och i närheten av kyrkan. Huset var en så kallad gruvstuga, och hade uppförts 1641. På mitten av 1740-talet konstaterades att gruvstugan hade förfallit och var i behov av reparation. Men istället för att renovera det ursprungliga huset påbörjades uppförandet av ett helt nytt tingshus 1757. I väntan på de nya lokalerna hölls tingen på Laxbogården. Den nya byggnaden, till en början kallat rådhuset, stod klart 1758. Huset renoverades återigen och omvandlades till tingshus 1893. Tingssalen och möblerna från 1800-talet är bevarade än idag.⁷ 1899 flyttades tinget till Lindesberg (se nedan). Tingshuset inrymmer idag Kopparbergs Turistbyrå.

Fellingsbro härad hade fram till 1898 tingsställe i Fellingsbro. Tingshuset, som uppfördes omkring 1817, låg i närheten av gästgiveriet.⁸ 1899 flyttades häradsrätten till Lindesberg (se nedan).

1899 slogs de tre tingslagen i Lindes domsaga ihop till ett gemensamt tingslag. Tingsstället placerades i Lindesberg.⁹

I Nora domsaga ingick tingslagen Nora och Hjulsjö, Grythytte och Hällefors samt Karlskoga. Grythyttan var tingsställe för Grythytte och Hällefors härad mellan åren 1680 och 1903. Till en början hölls tingen på gästgiveriet i Grythyttan samt på bruksgården/kungsgården i Hällefors. År 1812 stod ett tingshus klart vid torget i Grythyttan där även kyrkan och gästgiveriet låg. År 1904 flyttades tinget till Nora där ett nytt tingshus höll på att uppföras (se nedan). Nora och Hjulsjö härad hade sin tingsplats i Nora från 1680 fram till 1970 (staden Nora låg under rådhusrätt, se nedan). I Nora fanns en gammal tingsstuga i trä som möjligen kan vara från 1640-talet. I början av 1700-talet var huset i dåligt skick och behövde repareras, men användes i alla fall hela århundradet ut. Vintertid gick det emellertid inte att vistas i huset utan tinget fick hållas i rådhusets lokaler. 1825

1 Sedermera Lindes och Ramsbergs tingslag. Almquist Jan Eric *Lagsagor och domsagor i Sverige: med särskild hänsyn till den judiciella indelningen* Norstedt Stockholm 1954 s. 194

2 Sedermera Nya Kopparbergs tingslag (Almquist s. 194).

3 Sedermera Nora och Hjulsjö tingslag (Almquist s. 194).

4 Sedermera Grythytte och Hällefors tingslag (Almquist s. 194).

5 Almquist *Lagsagor och domsagor i Sverige: med särskild hänsyn till den judiciella indelningen* Norstedt Stockholm 1954 s. 193f.

6 ”*Svenska stadsmonografier: Karlskoga, Kumla, Lindesberg, Nora, Askersund*”, Uppsala 1946, s. 348.

7 www.bergslagsposten.se/bergstext/berg338.html den 9/9 1999. Mer text samt bilder på tingshuset återfinns på www.ljusnarsberg.se/tursim/svenska/sevardhet/tingshus.htm den 11/5 2000.

8 Garfvé, Axel – Odhner, Einar: ”*Fellingsbro sockens historia*”, Lindesberg 1958, s. 311.

9 K.Br. den 2274 1898 (Almquist *Lagsagor och domsagor i Sverige: med särskild hänsyn till den judiciella indelningen* Norstedt Stockholm 1954 s. 194).

revs det gamla tingshuset och tinget flyttades till ett trähus i hörnet av Kungsgatan och Prästgatan. Huset användes fram till 1905 då ett nytt tingshus stod klart (se nedan).¹⁰

Nora och Hjulsjö tingslag samt Grythytte och Hällefors tingslag slogs ihop från och med 1904, och bildade ett nytt tingslag under benämningen Nora tingslag. Det gemensamma tingsstället placerades i Nora. Karlskoga förblev ett särskilt tingslag.¹¹ I samband med sammanslagningen av tingslagen byggdes ett nytt tingshus i Nora. Byggnaden, som uppfördes i jugendstil 1905-06, låg en bit från de mest centrala delarna av staden. År 1970 flyttades tingsstället till Lindesberg (se nedan).¹²

Från och med 1951 delades Nora domsaga i två nya jurisdiktioner. Karlskoga tingslag bildade en egen jurisdiktion under namnet Karlskoga domsaga. Tingsplatsen placerades i Karlskoga (se Karlskoga tingsrätt). Den andra domsagan kallades Lindes och Nora domsaga. I den ingick Nora tingslag samt Lindes domsaga. Tingsställena placerades i Lindesberg, som dessutom var kansliort, och i Nora.¹³

Rådhusrätt fanns i städerna Lindesberg och Nora. De två städerna fick sina privilegier samma år, 1643. I juli 1761 invigdes ett nytt rådhus i Lindesberg.¹⁴ Rådhuset förstördes i en stor stadsbrand 1869.¹⁵

Den äldsta rådhusbyggnaden i Nora var från 1640-talet och låg vid stadens torg. Huset användes fram till 1731 då det förstördes i en brand. Rådhuset återuppfördes emellertid. År 1939 flyttades rådhusrätten till ett hus i korsningen av Skolgatan och Prästgatan. Byggnaden, som uppförts 1841, hade ursprungligen inrymt en folkskola.¹⁶

Från slutet av 1940-talet hade den offentliga sektorn, och därmed kommunerna, fått allt fler uppgifter: skolan hade byggts ut, socialvården och bostadsbyggandet likaså, för att inte glömma all teknisk service i form av el, avlopp och vatten. I början av 1950-talet genomfördes den så kallade storkommunreformen, och de allra minsta kommunerna försvann. Syftet med reformen var skapa logiska och rationella kommunindelningar. De borgerliga kommunerna skulle vara så pass stora att de kunde erbjuda den service som samhället kunde förvänta sig. Även domsagoindelningen påverkades av kommunförändringarna och rationaliserades. Domkretsarna blev betydligt större än vad de hade varit tidigare.¹⁷

Ytterligare kommunreformer genomfördes på 1960- och 70-talen, då bland annat det gamla stadsbegreppet försvann. År 1965 förstatligades rådhusrätterna, och i början av 1970-talet trädde den nya underrättsreformen i kraft. Häradsrätterna och rådhusrätterna försvann och ersattes av tingsrätter. Tingshusbyggnadsskyldigheten upphörde vid samma tidpunkt. Lindesbergs tingsrätt bildades 1971. Tingsrätten hade två tingsställen, ett i Lindesberg, där kansliet var placerat, och ett i Hällefors.¹⁸

10 Waldén, Bertil *Lag och rätt i Noraskog* Örebro 1973, s. 13ff.

11 Bihang till SFS 1902 nr 97 s. 1.

12 Wetterholm, Claes-Göran *En vandring i Nora* Kumla 1991, s. 33 och 43f.

13 SFS 1949:525.

14 ”*Lindesberg: drottning Kristinas stad - centrum genom sekler* (en jubileumsskrift inför Lindesbergs 350-årsjubileum), Lindesberg 1992, s. 11f.

15 *Svenska stadsmonografier: Karlskoga, Kumla, Lindesberg, Nora, Askersund* Uppsala 1946, s. 348.

16 Wetterholm s. 44.

17 Lindes och Nora domsaga omfattade från och med 1952 Grythyttans, Noraskogs, Näsby, Fellingsbro, Linde, Ramsbergs och Ljusnarsbergs landskommuner, Kopparbergs och Hällefors köpingar samt Lindesbergs och Nora städer (SFS 1950:454).

18 SFS 1970:504. I Lindesbergs tingsrätts domkrets ingår Lindesbergs, Hällefors, Ljusnarsbergs och Nora kommuner (jfr SFS 1982:996).

Lindesbergs tingsrätt, och även de övriga tingsrätterna i Örebro län, låg under Svea hovrätt fram till 1992. Från och med den 1 juli samma år flyttades Örebro län över till Göta hovrätt.¹⁹

Ordinarie domare

Lagmän i Lindesbergs tingsrätt

Bo Rydstedt	fullm.	1971–1980
Lars Levin	fullm.	1980–1990
Lars Fallenius	fullm.	1990–

Rådmän i Lindesbergs tingsrätt

Lars Wisström	1971–1980
---------------	-----------

Nora och Hjulsjö härad (eller bara tingslag?)

Domsagotillhörighet:	1680–1771	Med Örebro, Glanshammars, Fellingsbro, Linde, Ljusnarsbergs och Grythytte härad
	1772–1854	Med Linde, Ljusnarsbergs och Grythytte härad
	1855–1950	Med Grythytte/Hällefors och Karlskoga härad ²⁰
	1951–1970	Med Grythytte/Hällefors, Linde/Rambers, Nya Kopparberg och Fellingsbro härad

Tingsplatser:	1680–1970	Nora
----------------------	-----------	------

Häradshövdingar:

Erik Lagerquist	fullm. 18.12.1680	1680–1696
Johan Gyllenadler	fullm. 28.7.1696	1696–1716
Samuel Nordenhielm	fullm. 27.3.1716	1716–1730
Jonas Hagelberg	fullm. 4.6.1730	1730–1747
Carl Engelbrekt Grevesmöhlen	fullm. 6.1.1747	1747–1763
Johan Welin d.ä.	fullm. 29.3.1763	1763–1799†
Johan Welin d.y.	fullm. 30.7.1799 ²¹	1799–1830†
Fredrik Welin	fullm. 21.12.1830	1830–1851†
Jonas Dionysius Holm	fullm. 20.3.1852	1852–1854
Sem Johan Franzén	fullm. 21.2.1855	1855–1857†
Georg Richard Wetterstrand	fullm. 22.12.1857	1857–1875†
Edvin Magnus Unger	fullm. 6.8.1875	1875–1900
Axel Pettersson	fullm. 10.7.1901	1901–1910†
Carl Fredrik Berglund	fullm. 12.8.1910	1910–1924†
Björn Ragnar Zetterstrand ²²	fullm. 23.5.1924	1924–1950
Olof Ekecrantz	fullm. 1.8.1940	1951–1964

¹⁹ SFS 1992:130.

²⁰ Nora domsaga bestod av tre tingslag uppdelade efter härad. Nora/Hjulsjö och Grythytte/Hällefors härad förenades 1904 till ett tingslag

²¹ Fick en första fullmakt den 25.10.1796 då Johan Welin d.y. var häradshövding i Nora och Hjulsjö samt Grythytte och Hällefors tingslag. Efter Johan Welin d.ä.:s död erhöi han Linde och Ramsberg samt Nya Kopparberg.

²² Porträtten av Unger, Pettersson, Berglund och Zetterstrand finns i Karlskoga TR

Bo Rydstedt

fullm.

1964–1970

Grythytte och Hällefors härad**Domsagotillhörighet:**

1680–1771

Med Örebro, Glanshammars,
Fellingsbro, Linde, Ljusnarsbergs
och Nora härad

1772–1854

Med Linde, Ljusnarsbergs och Nora
härad

1855–1950

Med Nora/Hjulsjö och Karlskoga
härad²³

1951–1970

Med Nora/Hjulsjö,
Linde/Rambers, Nya Kopparbergs
och Fellingsbro härad**Tingsplatser:**

1680–1903

Grythyttan²⁴

1904–1970

Nora

Häradshövdingar:

Erik Lagerquist

fullm. 18.12.1680

1680–1696

Johan Gyllenadler

fullm. 28.7.1696

1696–1716

Samuel Nordenhielm

fullm. 27.3.1716

1716–1730

Jonas Hagelberg

fullm. 4.6.1730

1730–1747

Carl Engelbrekt Grevesmöhlen

fullm. 6.1.1747

1747–1763

Johan Welin d.ä.

fullm. 29.3.1763

1763–1799†

Johan Welin d.y.

fullm. 30.7.1799²⁵

1799–1830†

Fredrik Welin

fullm. 21.12.1830

1830–1851†

Jonas Dionysius Holm

fullm. 20.3.1852

1852–1854

Sem Johan Franzén

fullm. 21.2.1855

1855–1857†

Georg Richard Wetterstrand

fullm. 22.12.1857

1857–1875†

Edvin Magnus Unger

fullm. 6.8.1875

1875–1900

Axel Pettersson

fullm. 10.7.1901

1901–1910†

Carl Fredrik Berglund

fullm. 12.8.1910

1910–1924†

Björn Ragnar Zetterstrand²⁶

fullm. 23.5.1924

1924–1950

Olof Ekecrantz

fullm. 1.8.1940

1951–1964

Bo Rydstedt

fullm. ?

1964–1970

Nya Kopparbergs härad²⁷**Domsagotillhörighet:**

1855–1970

Med Linde/Ramsbergs och
Fellingsbro härad²⁸

23 Nora domsaga bestod av tre tingslag uppdelade efter härad. Nora/Hjulsjö och Grythytte/Hällefors häraderna förenades 1904 till ett tingslag

24 Man blev stationär i Grythyttan i mitten av 1670-talet.

25 Fick en första fullmakt den 25.10.1796 då Johan Welin d.y. var häradshövding i Nora och Hjulsjö samt Grythytte och Hällefors tingslag. Efter Johan Welin d.ä.'s död erhöll han Linde och Ramsberg samt Nya Kopparberg.

26 Porträtten av Unger, Pettersson, Berglund och Zetterstrand finns i Karlskoga TR

27 Hette tidigare Ljusnarsberg

28 Mellan 1855 och 1898 utgjorde varje härad eget tingslag. 1899 sammanslogs samtliga häraderna till ett tingslag med tingsställe i Lindesberg

Tingsplatser: Ljusnarsberg (vid kyrkan 1855, uppgifter saknas, Ting har hållits på Abrahamsgården i Kopparberg. Idag bla pastorsexpedition.)

1893–1898	Kopparberg
1899–1970	Lindesberg

Häradshövdingar:

Erik Lagerquist	fullm. 18.12.1680	1680–1696
Johan Gyllenadler	fullm. 28.7.1696	1696–1716
Samuel Nordenhielm	fullm. 27.3.1716	1716–1730
Jonas Hagelberg	fullm. 4.6.1730	1730–1747
Carl Engelbrekt Grevesmöhlen	fullm. 6.1.1747	1747–1763
Johan Welin d.ä.	fullm. 29.3.1763	1763–1799†
Johan Welin d.y.	fullm. 30.7.1799 ²⁹	1799–1830†
Fredrik Welin	fullm. 21.12.1830	1830–1851†
Jonas Dionysius Holm	fullm. 20.3.1852	1852–1875†
Thure Josef Wallin	fullm. 6.8.1875	1875–1890†
Anders Gustaf Stendahl	fullm. 12.12.1890	1890–1894†
August Wilhelm Hygrell	fullm. 6.8.1894	1894–1918
Karl Gustaf Andersson	fullm. 18.9.1918	1918–1940
Olof Ekecrantz	fullm. 1.8.1940	1940–1950

Linde och Ramsbergs härad

Domsagotillhörighet:	1680–1771	Med Örebro, Glanshammars, Fellingsbro, Nora, Ljusnarsbergs och Grythytte härad
	1772–1854	Med Nora, Ljusnarsbergs och Grythytte härad
	1855–1950	Med Nya Kopparbergs och Fellingsbro härad ³⁰
	1951–1970	Med Grythytte/Hällefors, Nora/Hjulsjö, Nya Kopparbergs och Fellingsbro härad

Tingsplatser: –1970 Lindesberg

Häradshövdingar:

Erik Lagerquist	fullm. 18.12.1680	1680–1696
Johan Gyllenadler	fullm. 28.7.1696	1696–1716
Samuel Nordenhielm	fullm. 27.3.1716	1716–1730
Jonas Hagelberg	fullm. 4.6.1730	1730–1747
Carl Engelbrekt Grevesmöhlen	fullm. 6.1.1747	1747–1763
Johan Welin d.ä.	fullm. 29.3.1763	1763–1799†
Johan Welin d.y.	fullm. 30.7.1799 ³¹	1799–1830†
Fredrik Welin	fullm. 21.12.1830	1830–1851†
Jonas Dionysius Holm	fullm. 20.3.1852	1852–1875†

29 Fick en första fullmakt den 25.10.1796 då Johan Welin d.y. var häradshövding i Nora och Hjulsjö samt Grythytte och Hällefors tingslag. Efter Johan Welin d.ä.:s död erhöill han Linde och Ramsberg samt Nya Kopparberg.

30 Mellan 1855 och 1898 utgjorde varje härad eget tingslag. 1899 sammanslogs samtliga härad till ett tingslag med tingsställe i Lindesberg

31 Fick en första fullmakt den 25.10.1796 då Johan Welin d.y. var häradshövding i Nora och Hjulsjö samt Grythytte och Hällefors tingslag. Efter Johan Welin d.ä.:s död erhöill han Linde och Ramsberg samt Nya Kopparberg.

Thure Josef Wallin	fullm. 6.8.1875	1875–1890†
Anders Gustaf Stendahl	fullm. 12.12.1890	1890–1894†
August Wilhelm Hygrell	fullm. 6.8.1894	1894–1918
Karl Gustaf Andersson	fullm. 18.9.1918	1918–1940
Olof Ekecrantz	fullm. 1.8.1940	1940–1950

Fellingsbro härad

Domsagotillhörighet:	1680–1771	Med Örebro, Glanshammars, Linde, Ljusnarsbergs, Nora och Grythytte härad
	1772–1809	Med Örebro och Glanshammars härad
	1810–1854	Med Örebro, Glanshammars, Asker och Sköllersta härad ³²
	1855–1950	Med Nya Kopparberg och Linde/Ramsbergs härad ³³
	1951–1970	Med Grythytte/Hällefors, Nora/Hjulsjö, Nya Kopparbergs och Linde/Ramsbergs härad

Tingsplatser:	–1898	Fellingsbro
	1899–1970	Lindesberg

Häradshövdingar:

Erik Lagerquist	fullm. 18.12.1680	1680–1696
Johan Gyllenadler	fullm. 28.7.1696	1696–1716
Samuel Nordenhielm	fullm. 27.3.1716	1716–1730
Jonas Hagelberg	fullm. 4.6.1730	1730–1747
Carl Engelbrekt Grevesmöhlen	fullm. 6.1.1747	1747–1763
Johan Welin d.ä.	fullm. 29.3.1763	1763–1771
Samuel Kniberg ³⁴	fullm. 6.5.1772	1772–1781
Per Hiort	fullm. 12.12.1781	1781–1787†
Axel de Frese ³⁵	fullm. 23.1.1787	1787–1805
Carl Peter Törnebladh	fullm. 31.5.1806	1806–1821
Gustaf Birger Richert	fullm. 11.6.1822	1822–1823
Carl Vilhelm Nordell	fullm. 28.10.1823	1823–1824†
Clas Abraham Arvedson	fullm. 21.9.1824	1824
Johan Jakob Pamp	fullm. 25.8.1825	1825–1854†
Jonas Dionysius Holm	fullm. 20.3.1852	1855–1875†
Thure Josef Wallin	fullm. 6.8.1875	1875–1890†
Anders Gustaf Stendahl	fullm. 12.12.1890	1890–1894†
August Wilhelm Hygrell	fullm. 6.8.1894	1894–1918
Karl Gustaf Andersson	fullm. 18.9.1918	1918–1940
Olof Ekecrantz	fullm. 1.8.1940	1940–1950

Häradshövdingar**Linde, Ljusnarsbergs m.fl härad (sedermera Lindes domsaga)**

32 Erhöll namnet Östernärkes domsaga

33 Mellan 1855 och 1898 utgjorde varje härad eget tingslag. 1899 sammanslogs samtliga härad till ett tingslag med tingsställe i Lindesberg

34 Adlad Stierncreutz

35 Porträtt av de Frese, Törnebladh, Richert, Pamp, Stenberg, Krook, Christiansson och Lindqvist finns även i Sköllersta.

Erik Lagerquist	fullm. 18.12.1680	1680–1696
Johan Gyllenadler	fullm. 28.7.1696	1696–1716
Samuel Nordenhielm	fullm. 27.3.1716	1716–1730
Jonas Hagelberg	fullm. 4.6.1730	1730–1747
Carl Engelbrekt Grevesmöhlen	fullm. 6.1.1747	1747–1763
Johan Welin d.ä.	fullm. 29.3.1763	1763–1799†
Johan Welin d.y.	fullm. 30.7.1799 ³⁶	1799–1830†
Fredrik Welin	fullm. 21.12.1830	1830–1851†
Jonas Dionysius Holm	fullm. 20.3.1852	1852–1875†
Thure Josef Wallin	fullm. 6.8.1875	1875–1890†
Anders Gustaf Stendahl	fullm. 12.12.1890	1890–1894†
August Wilhelm Hygrell	fullm. 6.8.1894	1894–1918
Karl Gustaf Andersson	fullm. 18.9.1918	1918–1940
Olof Ekecrantz	fullm. 1.8.1940	1940–1950

Nora domsaga

Sem Johan Franzén	fullm. 21.2.1855	1855–1857†
Georg Richard Wetterstrand	fullm. 22.12.1857	1857–1875†
Edvin Magnus Unger	fullm. 6.8.1875	1875–1900
Axel Pettersson	fullm. 10.7.1901	1901–1910†
Carl Fredrik Berglund	fullm. 12.8.1910	1910–1924†
Björn Ragnar Zetterstrand ³⁷	fullm. 23.5.1924	1924–1950

Linde och Nora domsaga

Olof Ekecrantz	fullm. 1.8.1940	1951–1964
Bo Rydstedt	fullm.	1964–1970

Rådhus

Städer med rådhusrätt:	Nora
	Lindesberg

Borgmästare

36 Fick en första fullmakt den 25.10.1796 då Johan Welin d.y. var häradshövding i Nora och Hjulsjö samt Grythytte och Hällefors tingslag. Efter Johan Welin d.ä.:s död erhöill han Linde och Ramsberg samt Nya Kopparberg.

37 Porträtten av Unger, Pettersson, Berglund och Zetterstrand finns i Karlskoga TR